

Святун О.В.*

ПРАВОВІ ЗАСАДИ УЧАСТІ УКРАЇНИ У МІЖНАРОДНІЙ БОРОТЬБІ З ПІРАТСТВОМ

Чинними міжнародно-правовими договорами та нормативно-правовими актами України не регламентовано правові засади проведення діяльності щодо звільнення захоплених у піратський полон моряків.

На сьогодні одним з головних міжнародних правових інструментів, який можна застосовувати у міжнародних зусиллях по боротьбі з піратством є Міжнародна конвенція про боротьбу із захопленням заручників 1979 р. [1] (Україна приєдналася до цієї Конвенції Указом Президії ВР УРСР №3954-ХІ від 8 травня 1987 р.). Разом з тим, як свідчить практика, звільнення заручників фактично здійснюється або силовим шляхом, або шляхом виплати судовласником узгодженої з піратами суми викупу.

Україною ратифіковано Конвенцію ООН з морського права 1982 р. [2] та Конвенцію ООН по боротьбі з незаконними актами, спрямованими проти безпеки морського судноплавства 1988 р. [3], які становлять підґрунтя для боротьби з піратством і озброєними пограбуваннями на морі. До них слід також долучити такі допоміжні інструменти: Протокол про боротьбу з незаконними актами, спрямованими проти безпеки стаціонарних платформ, які розташовані на континентальному шельфі 1988 р. [4], а також Конвенцію ООН проти транснаціональної організованої злочинності 2000 р. [5].

Зважаючи на динаміку захоплень та збройних пограбувань сомалійськими піратами торговельних суден та їхні наслідки для міжнародної та регіональної безпеки, а також для безпеки судноплавства, ООН надає особливого значення протидії морському піратству та розбою на морі.

Враховуючи, що ООН безпосередньо не здійснює силових операцій з протидії морському піратству та розбою на морі, 14 січня 2009 р. 24-ма членами ООН в рамках Міжнародної морської організації було створено Контактну групу з питань протидії піратству. Учасниками Групи стали держави, які надіслали до регіону власні військово-морські сили для боротьби з піратством, держави, які розташовані поблизу Сомалі, а також представники Африканського союзу, ЄС, НАТО, секретаріатів ООН та Міжнародної морської організації (ІМО).

Контактна група створила 4 робочих групи для розгляду окремих питань: координація діяльності військово-морських сил і торговельного судноплавства, обіг інформації та створення регіонального координаційного центру; юридичні питання; зміцнення потенціалу торговельного судноплавства в контексті протидії піратству та поліпшення поінформованості торговельного судноплавства; вдосконалення дипломатичних зусиль та суспільної поінформованості з усіх аспектів протидії піратству.

Починаючи з 4-го засідання Контактної групи (10 вересня 2009 р., м. Нью-Йорк), Україна є активною учасницею Об'єднання. У контексті реалізації відповідної ініціативи Президента України наша держава виступила одним з ініціаторів дебатів Ради Безпеки ООН з проблематики піратства, які відбулися 18 листопада 2009 р. Підставою для скли-

* здобувач кафедри міжнародного приватного права Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Науковий керівник: доц. Кучер Б.І.

кання засідання стало представлення доповіді Генерального секретаря ООН з імплементації резолюції 1846 (2008), на основі якої регулюються дії міжнародної спільноти з протидії морському піратству та збройним нападам біля узбережжя Сомалі. Україна, не будучи членом Ради Безпеки ООН, двічі виступала співавтором резолюцій цього органу щодо протидії піратству – 1846 (2008) та 1897 (2009), якими було санкціоновано продовження військово-морських операцій та інші заходи в територіальних водах Сомалі.

За ініціативи України 1 грудня 2009 р. в рамках пункту 76 порядку денного 64-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН «Світовий океан і морське право» відбулася дискусія на тему міжнародного співробітництва та посилення ролі ООН у протидії піратству. Крім того, 4 грудня 2009 р. Генеральної Асамблеї ООН у рамках розгляду питання «Світовий океан і морське право» прийняла однойменну резолюцію, співавтором якої стала Україна. Наша держава виступила ініціатором положення про захист моряків та рибалок, які стали жертвами атак піратів. 14 травня 2010 р. за ініціативою України відбулося неформальне пленарне засідання Генеральної Асамблеї ООН з проблематики міжнародного морського піратства.

20 січня 2010 р. було підписано Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 20 листопада 2009 року «Щодо участі України в операції Європейського Союзу «EU NAVFOR ATALANTA» [4], яким визнано за доцільне залучити Україну до участі в цій операції. Відповідна робота ведеться.

Основним національним законодавчим актом, що встановлює відповідальність за акти піратства, є Кримінальний кодекс України 2001 р. [5] (далі - ККУ), відповідно до положень якого піратство віднесено до групи злочинів проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку.

Відповідно до статті 446 ККУ піратство, тобто використання з метою одержання матеріальної винагороди або іншої особистої вигоди озброєного чи неозброєного судна для захоплення іншого морського чи річкового судна, застосування насильства, пограбування або інших ворожих дій щодо екіпажу чи пасажирів такого судна, карається позбавленням волі на строк від п'яти до дванадцяти років із конфіскацією майна. Ті самі діяння, якщо вони вчинені повторно або спричинили загибель людей чи інші тяжкі наслідки, караються позбавленням волі на строк від восьми до п'ятнадцяти років з конфіскацією майна. Таким чином, ККУ кваліфікує піратство як тяжкий або особливо тяжкий кримінальний злочин, за який передбачене (стаття 12) покарання у виді позбавлення волі на строк до десяти років або понад десять років, або довічного ув'язнення.

Беручи до уваги можливість проведення арештів піратів біля узбережжя Сомалі за вчинення злочинів проти громадян України, стаття 8 ККУ встановлює основу для застосування кримінального законодавства щодо таких злочинів, вчинених за межами України. Відповідно до її положень іноземці або особи без громадянства, що не проживають постійно в Україні, які вчинили злочини за її межами, підлягають в Україні відповідальності за цим Кодексом у випадках, передбачених міжнародними договорами або якщо вони вчинили передбачені цим Кодексом особливо тяжкі злочини проти прав і свобод громадян України або інтересів України.

Видача осіб, звинувачених у скоєнні кримінального злочину або засуджених за кримінальні злочини піратства здійснюється відповідно до положень статті 10, згідно з яким: іноземці, які вчинили злочини на території України і засуджені за них на підставі цього Кодексу, можуть бути передані для відбування покарання за вчинений злочин тій державі, громадянами якої вони є, якщо така передача передбачена міжнародними договорами України; іноземці та особи без громадянства, що постійно не проживають в Україні, які вчинили злочини поза межами України і перебувають на її території, можуть бути видані іноземній державі для притягнення до кримінальної відповідальності і віддання до суду

або передані для відбування покарання, якщо така видача або передача передбачені міжнародними договорами України.

Таким чином, єдиний перспективний шлях подолання такого негативного явища як піратство лежить не в силовій, а міжнародно-правовій площині, зокрема, через створення уніфікованого міжнародно-правового механізму забезпечення судового переслідування та покарання піратів. Слід відзначити, що Україна бере активну участь в розробці новітніх міжнародно-правових актів щодо протидії піратству.

Література

1. Міжнародна конвенція про боротьбу із захопленням заручників 1979 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу до документу: http://zakon.nau.ua/doc/?code=995_087.
2. Конвенція ООН з морського права 1982 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу до документу: http://zakon.nau.ua/doc/?code=995_057.
3. Конвенція ООН по боротьбі з незаконними актами, спрямованими проти безпеки морського судноплавства [Електронний ресурс]. - Режим доступу до документу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/ed_1988_03_10/MU88K07U.html.
4. Протокол про боротьбу з незаконними актами, спрямованими проти безпеки стаціонарних платформ, які розташовані на континентальному шельфі 1988 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу до документу: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_093.
5. Конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності 2000 р. . [Електронний ресурс]. - Режим доступу до документу: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_789.
6. Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 20 листопада 2009 р. «Щодо участі України в операції Європейського Союзу «EU NAVFOR ATALANTA» від 20.01.2010 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу до документу: <http://www.rainbow.gov.ua/documents/259.html>
7. Кримінальний кодекс України 2001 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу до документу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2341-14>.